

नेपालम्

- सुरेश किरण -

ब्रिटनीया लं व भाःत

उकुन्हु तिनिया खँ खः, पप युवराज्ञी ब्रिटनी स्पियर्स भाःत त्वःतल धइगु खबर वल । ब्रिटनी स्पियर्स भाःत त्वःतूगु खबर विश्वन्यकं मि थें न्यनावन । यद्यपि वया गायक भाःतया लागी थ्व मिं पूगु थेंज्याःगु हे खबर खः ।

थ्व स्वयां न्हयः ब्रिटनी लं त्वःतीगु कारणं चर्चाय् वइगु खः । तसकं कम जक वसः पुनाः दृश्यय् वइम्ह ब्रिटनी लं त्वःतेगु मामिलाय् तसकं नां जाः । लंया नापनापं आः वं भाःत नं त्वःतेगु शुरु यात खनिं । प्यदं ति न्हयः नं ब्रिटनी पुलांम्ह छम्ह पासालिसे इहिपा याःगु खः । व ब्रिटनीया न्हापांगु इहिपा खः । तर व इहिपा निघौ स्वयां अप्वः टिके मजुल । आः निक्वःगु इहिपा स्वदं स्वयां अप्वः टिके मजुल । निम्हं भाःतपिंत ब्रिटनीं हे त्वःताछ्वःगु खः । शायद ब्रिटनीया निंति वसः व भाःतया दथुइ खास छुं अन्तर मद्दु । नितां वस्तु माल कि पुनेज्यु, स्वाःल कि त्वःतेज्यु ।

पूर्वीय विश्वय् जूसा मिस्तयत् मिजंतय् तुतिया लाकां धाइगु । तर ब्रिटनीया लागी मिजंत शरीरया वसः जुयाबिल । गबले गज्याःगु न्ह्यां अज्याःगु पुनेगु, अले मयल कि त्वःताः छ्वयेगु । वसः त्वःतेगु व भाःत त्वःतेगु नं शायद ब्रिटनीया चर्चाय् वयेगु छ्गु कथंया शैली हे जुइमाः ।

मय्जु ब्रिटनी नकतिनि नीप्यदंय् म्यन । नीप्यदंया दुने निम्ह भाःत हिलेधुंकल । आः प्रत्येक न्यादंय् छम्ह छम्ह जक हिलीगु हिसाब याःसां न्ययदंया वैशय् तक ब्रिटनीं मेपिं न्याम्ह भाःतपिं हिले खनीतिनि । भी नेपाःमितय् जूसा थ्व न्ययदंय् न्यापाः कोट तक हे हिले लाइमखुनि । तर ब्रिटनीया न्याम्ह भाःत हिले क्वचायेधुंकी ।

शायद ब्रिटनीं ७० दंया दुने च्याम्ह भाःत हिउम्ह हलिउड नायिका ऐलिजावेथ टेलरयात माथ यायेगु पाः फयातःगु जकं दु ला ?

नेवाःतय् दथुइ चर्चित जुइत मोडलिङ रय्यलय् दुहां वयागु

- सुमुम व्यञ्जनकार

नेपालभाषाया ठ्यूजिक

भिडियो तजिलजिइ दुथ्यानात्वंगु “बालाबाला चिंगु मिस्वा अहो...” ठ्येया भिज्योलय् मोडलिङ यानाः थ्व क्षेत्रय् पिलुवःम्ह मय्जु खः - सुमुम व्यञ्जनकार । थौकन्है त्रिभुवन युनिभर्सिटीइ नर्सिङ विषय कयाः ब्वनेगु निंति ब्यस्त जुयादीम्ह वय्कः प्यारसं हुले नं तसकं ययेकादी । वय्कलं स्कुल ब्वनात्वंगु इलय् थीथी डान्स कठिपटिसनय् ब्वति नं कयादीधुंक्कूगु दुसा स्कुल हाउस डान्स कठिपटिसनय् न्हाप सिरपाः नं त्याकादीधुंक्कूगु दु । नापं वय्कलं नेपलीज फेशन होमयापासं फुति नापं जुसया प्रडक्टय् पेपर बिज्ञापनया निंति विहतादीधुंक्कूगु दु । थ्व वाहेक वय्कलं कम्प्युटरया थीथी विषयया कोर्ष नं यानादीधुंक्कूगु दुसा आइ टी वेभ धैगु संस्थाय् नं ज्या यानादीधुंक्कूगु दु । वय्कः मय्जु सुमुम व्यञ्जनकारलिसे नेपाःसः वाःपौपासं जूगु सँल्लाबल्लाया मू अंश न्हयब्वयात्वंना -

थौकन्है छुकी व्यस्त ?

त्रिभुवन युनिभर्सिटीइ नर्सिङ विषय कयाः ब्वनेगु निंति प्रिपिकोशन क्लास कयाच्चनागु दु ।

म्यूजिक भिडियो म्हितेगु बिचाः गुकथं वल ?

म्यूजिक भिडियो म्हितेगु बिचाः ला न्हापानिसं दुगु । थ्वहे भ्वलय् SAM AUDIOs.VIDEO या शंकर महर्जनं जितः म्यूजिक भिडियो म्हिते अफर यानादिल वय्कलं अफर यानादीगुलिं व थःगु अनुभवया निंति नं थ्व म्यूजिक भिडियोलय् मोडलिङ यानागु खः ।

दकले न्हापांखुसि म्यूजिक भिडियोलय् मोडलिङ यानादिल गथे ताल ?

तसकं न्हयाइपुसे च्वन थ्व क्षेत्रय् दुहांवय्वले नेवाःख्यःया सकसिनं म्हासिल बांलाःगु हे कोस्पोन्श वल ।

मोडलिङ ख्यलय् दुहांवयत् छँपाखें गुलितक ग्वहालि जू ?

खय्तला थ्व ख्यःयात थुइके मफुगुलिं खःला यक्वसिनं बांमलाःगु मिखां स्वइगु गुकिंयानाः थ्व ख्यलय् वने धालकि बांमलाःगु सोच दयेकीगु थ्वहे सोचं यानाः जितः थ्व ख्यलय् वयेत जिगु छँजःपिन्सं उलि ग्वहालि मया ।

धायें थ्व ख्यः हे बांमलाःगु खः ला ?

मखु मोडलिङ ख्यः बांमलाःगु मखु थ्व नं बांलाःगु ख्यः खः । थन नं थःगु नां इज्जत दु उकिं थ्व ख्यःयात बांलाःगु दूर्ष्टीं स्वयेगु यायेमाल ।

छितः गज्यागु म्यूजिक भिडियोलय् म्हिते यः ?

थःगु संस्कृति न्हयब्वये दइगु म्यूजिक भिडियोलय् म्हिते मंद्दु ।

सकिपाः म्हितेगु सोच दु लाकि मद्दु ?

जि छम्ह नर्सिङ ब्वनाः भविष्यय् समाजसेवी जुइगु लक्ष्य दुम्ह गुकिंयानाः नर्सिङ विषयकयाः ब्वनेधुंकाः जिं थ्व ख्यलय् माक्व ई बिइफइमखु उकिं थ्व ख्यःयात स्वयां अप्वः थःगु अध्ययनय् हे ध्यान विइ । अध्ययनया भ्वलय् यदि ई दत धाःसा म्हितेगु बिचाः दु ।

छि छम्ह नर्स जुइगु लक्ष्य दुम्ह मय्जुं थ्व ख्यःयात गुकथं निरन्तर ता वियादी ?

दकले न्हापां ला जिं थःगु लक्ष्य पूवंकेगु कुतः यायेगु जुइ थुकिया नापनापं ईयात मिलेयानाः थ्व ख्यःयात नं नापं यंकेगु जुइ । **भीगु नेवाः समाजय् नं यक्वः हे प्रतिभा दुपिं मिस्त दु तर इपिं हाइलाइटय् वयेफयाच्चंगु मद्दु छाय् थें च्वं ?**

थौया आधुनिक समाजय् नं भीपिं पुलांगु क्वपुंवेनेधुंक्कूगु परम्परापाखें ग्रस्त जुयाच्चंगु दु गुकिं नेवाःत थहां वयेफयाच्चंगु मद्दु मेगु मिडिया गुकिं सपोर्ट वांलाक यानाच्चंगु मद्दु यदि मिडियां जक प्रतिभा दुपिं नेवाः मय्जुपिनिगु हाइलाइट यानाबिल धाःसा अवश्य नं यक्वः हे नेवाःमिस्त पिहांवइ अथेहे छँजःपिन्सं नं पुलांगु धारणायात वांछ्वयाः मिस्तयत् नं अवसर बिइमाल थौकन्है मिसनेवाः थें जाःगु यक्व हे ज्याभ्वःत जुयाच्चंगु दु गुकिं भी नेवाः मिस्तयत् नं ब्वति कायेकाः इमिगु प्रतिभा न्हयब्वयेगु ह्वःताः चूलाकाः बिइमाल

नेवाः जुयागुया गर्व यानादीम्ह छिं नेवाःतय्सं नेवाःभाय् ल्हायेगु त्वःताहःगुया कारण छु खंकादिया ?

दकले न्हापां ला नेवाःतय्सं नेवाःभाय् मल्हाये धुंकल थ्व तसकं दुःखया खँ खः । यक्वःसिनं थः मस्तयत् अंग्रेजी व नेपाली भाय् जक स्यनीगु कारणं भीगु भाषायात मान्यता वियातःगु मद्दु अथेहे नेवाःतय्सं नेवाःखँ ल्हाय्सःसा च्वयेमसः, ब्याकरण मिले मजू । थज्याःगु अवस्थाय् नेवाःतय्सं भाषा त्वतीगु ला स्वभाविक हे खः तर नेवाःभाषाया निंतिं ज्या यानाच्चंगु खलः पुचःपाखें थ्व विषयलय् बिचाः यानाच्चंगु मद्दु नेवाःभाय् ल्हाणाः, नेवाःभाय् सयेकाः छलेगु थाय् मद्दु । गुलिसिनं ला भीगु लिपि गथे यानाः च्वयेगु ब्वनेगु धैगु तकं मस्य् थ्वहे कारणं जुइफु नेवाःतय्सं नेवाः भाय् मल्हाःगु ।

छु यायेमाःथें च्वं नेवाःभाय् स्वाकाः तयेत ?

नेवाःत सकसिनं नेवाःभाय् ल्हायेमाल, सयेकेमाल । मसःपिन्त सःपिन्सं स्यनेमाल । आः तधंगु खँ ला, गुकथं ज्या याःसा नेवाःतय्सं नेवाःभाय् ल्हाइ उखेपाखे

नेवाःभाय् म्वाकेमाल धकाः हालाच्चंगु थीथी खलः पुचःपाखें माःगु पलाः न्ह्याकेमाल । नेवाःभाय् छयलेगु थाय् दयेकाविइमाल नेवाःभाय् सयेकेगु निंतिं इन्स्टिच्यूत चायेकेमाल नेवाःभाय्यात नं मान्यता विइमाल अले जक नेवाःभाय् म्वाकाः तयेफइ ।

छि छम्ह नेवाः जूगु नातां नेवाःतय्त छु धयादी ?

भी नेवाः धैपिं छ्गु हे जक जातियापिं खः । उकिं थजाः क्वजाः धकाः थःथवय् मल्वासं ल्हातय् ल्हाः मिलेयानाः थहांवनेगु स्वयेमाल । भी पुलांगु सस्कार व अन्धविश्वासपाखें पिहां वयेमाल । नेवाःतय्सं नं छुं यायेफु धकाः क्यनेत न्हयचिले माल । नेवाः नेवाः छवाः जुइमाल । नेवाःमिस्तयत् छँय् जक तयातये मजिल इमित नं थ्व समाजय् मिजं सरह म्वायेगु अधिकार विइमाल ।

दकले लिपा छुं धाय्गु ल्यं दनि कि... ?

नेवाःख्यःया विकासया निंतिं जुयाच्चंगु ज्याखँयात बांलाःगु दुपिं स्वयाविइमाल सकिपाःख्यः, पत्रपत्रिका, म्येचा, भिसिडि नं नेवाःख्यः विकासया छ्गु लँपु खः उकिं थ्व ख्यलय् नं ग्वहालि यानादिसँ । पत्रपत्रिका स्वयेगु, नेवाःम्ये न्यनेगु, नेवाः सकिपाः स्वयेगु यानादिसँ । दकले लिपा जिगु नुगः खँ तयेगु ह्वःताः वियादीगुलिं नेपाःसः वाःपौयात यक्व यक्व सुभाय् नापं थ्व पत्रिका ब्वनादीपिं सकल ब्वमिपिन्त नं यक्व यक्व सुभाय् ।

स्वनिगलं पिने

- रत्नमान शाक्य -

नेपाःदेया थीथी आदिवासी जनजातित मध्ये नेवाः जातिया थःगु हे बिस्कं संस्कृति परम्परा दु । नेवाः दुने नं थीथी जातजातिया थःथःगु कथं संस्कारत बिस्कं बिस्कं हनावयाच्चंगु दु । थन न्हयब्वये त्यनागु शाक्य व वज्राचार्य कुलपुत्रतय्त याइगु चुडाकर्मया बारे खः । गुपिं स्वनिगःया थीथी बहाःबहिलं थःथःगु व्यापार, व्यवसायया भ्वलय् पिहां वनाः धादिङ जिल्लाया सुनखानी धाःगु गामय् छ्गु वस्ती दयेकाः थःगु जातीय पहिचान कथं आः तक नं यानावयाच्चंगु सामुहिक चुडाकर्म छ्गु बौद्ध संस्कार खः ।

सुनखानी गां छ्गु उज्वःगु थाय् जुयाच्चन गन फुक्क वस्ती हे शाक्य, वज्राचार्य व बाँडा जातियापिं जक मन्तय्सं बसोबास यानाच्चंगु दु । बाँडा धकाः शाक्यतय्त धायेगु यानावयाच्चंगु दु । स्वनिगःया पुलां पुलांगु अभिलेख, शिलापत्र व तमसुकय् जक बाँडा धकाः उल्लेख यानातःगु दु । तर व्यवहारय् सुनां नं च्वयेगु यानावयाच्चंगु खनेमद्दु । तर अन आः तक

सुनखानी गां स न्हयाना त्वंगु सामुहिक चुडाकर्म

नं थःगु जात बाँडा धकाः हे च्वयावया च्वंगु दु । उगु वस्तीइ मुक्कं ६६ घर परिवार शाक्य व बाँडा नापं ८ घर परिवार वज्राचार्यपिं बसोबास यानाच्चंगु दु । थाय् रहनसहन, व्यवहार, बोलीचाली फुक्क पहाडया खस बर्मूतयगु समान जुइ धुंकल । तर छुं छुं बुराबुरितय्सं आः नं नेवाःभाषं खँ ल्हाये सःनि । अन नेवाःया म्हासीकाकथं छयलाच्चंगु खँग्वःत खः अजि, चमा, निनि, पाजु, चःमां, आजु, थकाली इत्यादी । थ्व वाहेक नेवाः तजिलजि नखः चखः मेगु छुं हे स्यूगु मखे धुंकल । चुडाकर्म यायेगु धायेत तकं ‘छ्येवर गर्ने’ धकाः धाइगु जुयाच्चन ।

चुडाकर्म यायेत व न्हिन्हि नित्यपुजा यायेत छ्गु विहार धायेगु ला, देगः धायेगु, भगवान् बुद्धया मूर्ति पलिस्था यानातःगु हिन्दु पहवःगु देगः छ्गुः व नापं च्वनेत फल्वा, सतः छ्गू दयेकातःगु दु । गुकी चुडाकर्मया निंतिं तापाकं वइगु थःथिति मद्दुपिं च्वनिगु खः । पुलापिं आजुपिके न्यनाकथं बिसं १९९७ साल तक नं अनया कुलपुत्रतय्त चुडाकर्म

यायेगु निंतिं स्वनिगःया थःथःगु हे विहारय् न्यासि वनाः न्हयन्हु, च्यान्हु बिकाः यायेगु यानावयाच्चंगु खः । तर लँ मद्दुगु यातायातया सुविधा बांमलाःगु उगु इलय् स्वनिगः वयेत तसकं कष्ट जुयाः, चुडाकर्म यायेत हःम्ह मचा समेत म्हा मफयाः सीगु तक नं जुयाच्चन । थथे जुयाः छ्नु गांया सकल मन् मुनाः उगु गामय् हे छ्गू विहार दयेकेगु व माःगु खर्च वियाः पुरोहित छम्ह अन हे ब्वनाहयाः फुक्क मस्त मुंकाः सामुहिककथं छक्वलं चुडाकर्म यायेगु धकाः सहलह जुल ।

विहारय् तयातःगु लिखत तमसूक (अभिलेख) कथं बिसं २००२ साल वैशाखय् पश्चिम धादिङ इलाका सुनखानी गांया सन्तमान शाक्य भिक्षु समेत न्याम्ह दाजु-किजापिं थः पुरोहित वुंगःया निलमुनी व किजा मंगलमुनी गुभाजुया छँय् वयाः माःगु सल्लाह यानाः गुरुजुयात माःगु लँ खर्च, नयेगु त्वनेगु, च्वनेगु समेत व्यवस्था यायेगु व अन हे छ्गू विहार दयेकाः पुजाविधि समेत स्यनाकायेगु व प्रत्येक स्वदँय् छ्कः मस्त

मुंकाः सामुहिक चुडाकर्म यायेगु धकाः क्वजित । थुकथं धर्मशास्त्र ऐनकथं सरकारयात बिन्तीपत्र तयाः विहार दयेका माःगु व्यवस्था यायेगु क्वजिउकथं बिसं २००२ साल माघ १० गते रोज ४ स गांया फुक्क मिलेजुयाः विहार निर्माणयाना यलया भिन्धेबहालं भगवान् बुद्धया मूर्ति यंकाः पलिस्था यानाः श्री सन्तमान शाक्य भिक्षु समेत न्याम्हेसित आजु दयेकाः विधिपूर्वक विहारया नां ‘श्री ३ सुवर्ण दहि ज्वालाभुप धर्म महाविहार’ धकाः तयाः आजुपिन्त नित्य पुजा स्यनाः १५ न्हया पालपाः चःपाः चले यायेगु कथं स्यना थक्कू जुल ।

उगु विहारय् चुडाकर्म यायेगु निंतिं थीथी थासं गथेकि यँ, यल, पोखरा, गोरखा, चैनपुर, ज्यामरुङ, ढोलानलाङ आदि तापाकं तापाकं समेत थः मस्त ब्वनाहयाः छुं छुं दँय् न्याम्ह, खुम्हनिसें कयाः गुबलें गुबलें १२५ म्हा तक नं चुडाकर्म यानावयाच्चंगु खँ थौकन्है अन पुजा विधि यानावयाच्चनाबिज्याःम्ह बुंगःया गुरुजु वैद्य पं. रत्नकाजी वज्राचार्यजुं

कनाबिज्यात । अनया छ्गू न्हयथनेवहःगु खँ छु धाःसा अन शाक्य, वज्राचार्यया नापं उगु कुलयापिं उरायत (तुलाधर) समेत चुडाकर्मया निंतिं ब्वनाहइगु व उमित नापं नियमकथं आंगसा मखासे चुडाकर्म यायेगु यानावयाच्चंगु दु । थुकथं स्वनिगलं पिने च्वनाः नं थः आजु वाज्यापिन्सं यानावंगु चलन थौं तक नं मदिक न्हयानाच्चंगु दनि, न्हयाकाच्चंगु दनि ।